

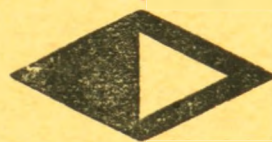
DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

**Stern Samu
bucsuztatója**

DR. JAKOBI BÉLA:

**Emlékezés
Baracs Marcelről**

Epilogus a dzsemborihöz. — Pápai Márton halála. — Dr. Csergő Hugó gyásza. — Zsidó kis káté. — A héber nyelv térhódítása. — Olvasom, nem olvasom. stb.

VI. évfolyam 15. szám.

1933. szeptember 1.

A címlap Berény Róbert rajza.

Vásároljon a meleg hónapokban
csemege szalámit!

Nem romlik!

Kirándulóknak, turistáknak kis rudakban!

Leszállított árak!

a Kóser szalámi és füstölthúsárúgyár r.-t.-nál

Budapest, VII., Dob-uca 10. szám alatt

Budapesten házhoz szállítunk!

Viszonteladóknak előnyárak!

TAUBER ÁRON

כשר kóser mézárszéke

BUDAPEST, VII., DOB-UCCA 10. SZ.

Telefon: J. 422-83.

A pesti izr. nitk. Rabbiságának felügyelete alatt. Elsőrendű cukorgyári hizlalásból származó marha-, borjú- és birkahusok. Vágott baromfi árusítás! Rendelések házhoz szállíttatnak.

SIREMLÉKEK

bel- és külföldi márványokból legolcsóbb árban részletfizetésre is kaphatók. - Tervrajzok díjtalanul.

EICHBAUM MOR

sirkőgyáros

BUDAPEST, V., POZSONYI-UT 1-3.

TELEFON: 24-5-74.

Bunda, szőnyeg molykár ellen
KATZER szűcsnél legjobb helyen

VI., Ó-UTCA 34.

Telefon: 12-4-82

Angol, francia uridivat
fehérenemű- és kalap-
különlegességek

SCHULZER és SCHWIMMER

Budapest, VI. Andrassy-ut 47. szám.

Telefon: 14-5-99

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Zsidó kis káté

Levél a Szombathoz

Igen tisztelt Szerkesztő Úr, irnivalóimat Szerkesztő Úrnak azon megjegyzéséhez fűzöm, hogy jó volna, ha az illetékes körök kátét készítenének, mely vallásunk alapigazságait és etikai tanításait rövid, tömör és népszerű nyelven tartalmazná és a hitközségek ezt a kátét hiveik között terjesztenék,

a kitérni jelentkezőknek pedig a rabbi mindig ilyen kátét kézbesítene.

Hogy ez az eljárás mennyi eredménnyel járna a kitérendőknél, arról előre ítéletet megalkotni nehéz. Annyit mindenesetre, hogy a renegátjelölteknek megnehezítenők az etikai meggyőződésre és a magasabbrendű szeretetre való hivatkozást. De függetlenül minden felekezeti érdektől, tisztán és kizárólagosan a tárgyi igazság helyreállításának szempontjából is nélkülözhetetlennek kell tekintenünk ezt a zsidó felvilágosító munkát már azért is, hogy egyszer már véget vessünk annak a közvéleményben meggyökeredzett és a történetbeállítások folytán vallott tévhitnek, mintha a zsidó vallás — merő fejletlenebb civilizáció országában keletkezett — kisebb értékű a belőle kialakult leányvallásoknál, amely leányvallások a zsidóság klasszikus igazságait egy felsőbb kultúra elgondolásaival tökéletesítették. Mintha a civilizáció valaha is üdvösen befolyásolta volna a vallásokat. Ha ez igaz volna, akkor a középkori skolasztikus filozófia nagyobb értékű volna Plátó és Arisztotelesz szellemi hagyatékainál.

Úgy látszik, pilpulisztikus vénám megmozdult és a vitatkozás hevülete apologétikus területre vitt át, ahová nem szándékoztam. Visszatérek tárgyunkra és hangoztatni kívánom, hogy a zsidó eszmék meggyőző ismertetésének szükségérzetétől Szerkesztő Úrral együtt nemcsak jómagam, hanem velünk együtt a zsidó értelmiség egy igen nagy és értékes köre van áthatva. Ez a kör nagyon is panaszolja az ilyenféle művek hiányát.

A köztudatba kell vinni vallásunk alapelveit, hagyományait és metafizikai elgondolását, hogy különösen

testvéreink egy mondatba sűrűsítve hallják vallásunk lényegét és érezzék a zsidó életformák nélkülözhetlenségét, mint nevelési módszert és érezzék a zsidóságon keresztül szolidaritásukat mindazokkal a vallási és erkölcsi értékekkel, melyekhez Izrael szelleme, Izrael gondolatvilága, Izrael irodalma és Izrael történetének folytonossága őket segíti.

De ennek a káténak aztán olyannak kell lennie, hogy a zsidó vallás metafizikai, erkölcsi és életrendi pillérei alatt a zsidó *lelkiség centrális szemléletét* is kidomborítsák, amellyel a zsidó nép az ő Istenét nézte és amely lelkiség a zsidóságot és a zsidó vallást az ő életformáiban és az ő vallásos hitében másként formálta, mint a többi vallás tagjait.

És itt igenis szükség lesz a zsidó és a keresztény vallás egymáshoz való viszonyának a megvilágítására. Tisztázni kell a kereszténységnek a zsidóságból való leszármazásának kérdését, a zsidó hit és a keresztény miszticizmus különbözőségét, a vallási hit és a vallási dogma fogalmát. Intenzívebben ismerttetendők a kereszténység előtti és utáni két-két századnak vallásmozgalmi, a keleti népek istenségei, a római és görög világ vallásszemlélete, valamint az is, miért tartotta a zsidóság sikertelen kísérletek után feleslegesnek a prozelitasítást. Világosságot kell vetni arra, hogy milyen alakot öltöttek a zsidó vallási képzetek az antik világ elképzeléseiben. Mit jelentett a messiási hit a zsidónak és mit a megzsidósodott pogánynak?

Kik voltak a farizeusok, mit jelentett nálunk a kiválasztottság? Mit hirdetett Jézus és miért háritotta el magától a zsidóság, — nemcsak a farizeusok, hanem az egész nagy nép, a nagy zsidó szegény és tanulatlan tömeg is — amely Keresztelő János megtérésre buzdító szavait áhitattal hallgatja, de Jézus csodáiban semilyen meggyőző valláserőt nem érzett.

Helyet kell itt foglalnia a megváltás zsidó elgondolásának, a törvény és a hagyomány szerepének a zsidó vallásban és sok ilyen témának, amelyben nagyon zavarosak a fogalmak, úgy a zsidóknál, mint a keresztényeknél és melyet már ideje volna precizitással és a valóságnak megfelelően a közvéleménnyel megismertetni. Amint ideje van annak is, hogy a zsidó szemlélet leszögeztessék és megértsük, miért nem lett annak idején a zsidó sem görög, sem keresztény.

Valahányszor az emberi gondolkodás új mesgyékre lépett, a zsidóság szellemi vezérei mindig vizsgálat tárgyává tették először, vajjon az emberi bölcsélet új irányai előtt is helytállnak-e a zsidóság tanításai és másodsor mindig vizsgálat tárgyává tették, vajjon az életformák, melyek az új gondolkodásból keletkeznek olyanok-e, hogy ezek szerint élve megvalósíthatók-e az ember szellemiségének és val-

lásosságának tudatalatti és tudatos hite: egy békés, boldogságos, igazságtól vezetett, az Isten közelségébe eljutott emberiség kialakulása. Az első eset, hogy a zsidó nép^e teljesen más talaju gondolkodással és szemlélettel találkozott akkor volt, mikor a görög kultúra és civilizáció hóditóan bevonult Ázsiába és nyelvével, művészetével, filozófiájával, politikai elhelyezésével és életrendjével minden pozíciót elfoglalt. Az új gondolatformák semmiben sem zavarták a zsidó vallási hitét és vallási szemléletét, sőt ezek által a zsidóság megerősödött abban a régen vallott felfogásában, hogy a belső ember formálására egyedül az egyistenséget tanító és ennek felismeréséből fakadó felelősségérzet képes. A görögnek volt filozófiája, volt művészete, volt civilizációja, volt harmonikus élete, de lett legyen az a görög stoikus vagy epikureus, mindig csak magával és azzal a politikai párttal, vagy azzal az osztállyal és néppel azonosította magát, amelyhez tartozott. Boldogsága a kivülről álló materiális hatalomban és nem a benne levő ideális szellemiségben gyökeredzett. Azért nem tudott a zsidó meggörögösödni.

És amint nem tudott meggörögösödni, úgy nem tudott sem megjézusodni, sem megpálosodni.

Valahogy a zsidóság a jézusi szeretetet is inkább mágikus erőnek érezte, mint kozmikusnak. Hillél óta, kinek a szeretetről szóló újabb megfogalmazását Jézus is átvette, tényleg voltak zsidó, sőt farizeus törekvések, melyek a Szentírás alapján, hogy *Szereteten épül a világ*, hajlandók voltak a rituális életmód igen sok nehézségében, az ugynevezett kerítésekben engedni, hogy valahogyan a sziv és kedély felől mozgékonyabbá tegyék az ember istenes szárnyalását. De még a tudósoknak az a része is, mely megértéssel fogadta, hogy Jézus tanítványai szombaton kalászkát szednek, vagy hogy Jézus szombaton gyógyít — ami a makkabeusok óta megengedett dolog volt és legfeljebb a samaiták egyrésze által perhorreszkáltatott — még a Hillél-hivek is valami mágikusságot éreztek ebben a szeretetben, melyet Jézus az ő követőinek adott. Nem látták életképesnek. A Jézus szeretete mindig lemondásban és sohasem alkotásban nyilvánkozik meg. Az ember nyujtsa oda a másik arcát, ha az egyik arcul ütik. Igazságtalan peres felének engedje át igazságtalan követeléseit. Ajándékozza oda a másik köpenyét is, ha csak egyet kérnek tőle. Itt valahogyan inkább a megvetés a földi javak iránt hallatszik ki, mint a szeretet pozitivitása.

A zsidónak nem volt filozófiája, de mindig volt vallási észjárása, amely nála pótolta az elméletet és a rendszert.

A zsidónak történeti ereje az ő *szellemisége* volt, Azért maradt meg, mert a szellem szűrőjén át fogta fel az igazságot.

A zsidóság története igazolja, hogy minden viharos időszakban először eszmevilágát helyezte biztonságba.

Ez történt Babilóniában, ugyanaz a munka folyt a görög szellem előretörésekor, az a hadrianyi üldözések után és ez az inkvizíció napjaiban. Ez a racionalizmus és liberalizmus térhódításakor és erre szüksége van a jelenlegi korszaknak.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úramnak

tisztelő hive

dr. Frisch Ármin

Bibliafordítás

Olvasom a „Szombat“-ban, hogy a magyar zsidóság erősen készül egy új magyar bibliafordításra, mert az Imit fordítása már kissé elavult és az új bibliafordítástól a magyar zsidóság meg erősödését várja. Én azonban úgy látom, hogy a bibliafordítások mindig a zsidóság hanyatlását mutatják. Az első bibliafordítás, mely egyben az első könyvfordítás is, — a Septuaginta, melynek kulturhistóriai dicsőségét a zsidóságtól nem lehet elvitatni, a művelt egyiptomi zsidóságból akkora örömet váltott ki, hogy ennek emlékére örömmünnepet szenteltek. A jámbor palesztinai zsidóság azonban ezt a napot oly szerencsétlennek tartotta, mint amelyen Izrael fiai a pusztában az aranyborjút készítették. A történet ez utóbbi meglátását igazolta, — az egyiptomi elgörögösödött zsidóság a kitűnő bibliafordítás dacára is lassankint beolvadt és nyomtalanul eltűnt környezetében, a Septuaginta pedig fölszántotta a talajt a kereszténységnek, de a zsidóságnak semmi kimutatható eredményt nem hozott.

A sok-sok bibliafordítás közt a másik korszakalkotó bibliafordítást Mendelssohn Mózes végezte. Ebből a kitűnő fordításból tanulta meg a német, sőt a középeurópai zsidók egy része is a korrekt németiséget és a szabatos bibliafordítást. De a fordítást joggal magasztalók mellett, úgy mint majd kétezer évvel előbb a Septuagintánál, ismét föl-

hangzott az aggodalmaskodók, sőt a türelmetlenek tiltakozó, sőt átkozódó hangja. Tény és tagadhatatlan hogy a Mendelssohn-féle bibliafordítás sem erősítette sem a zsidó tudást, mégkevésbé a zsidó vallásosságot, sőt végeredményben, mint most látjuk, még a zsidók beolvadását sem a németiségbe, ami pedig semmikép se lehetett a zsidó célkitűzés.

A bibliát a zsidónak az eredeti héber nyelven kell megtanulni. A biblia eredeti szövegének megértése fokmérője a zsidó tudásnak, a zsidó életnek. Ahol az eredetit megértik, ott van zsidó tudás, zsidó élet. Ahol a héber szöveget nem értik, ott teher a tóraolvasás, üres a zsinagóga. Bibliafordítást nem olvas zsidó ember. Még a Targum (aram) fordítást sem, pedig azt a hivatalos zsidóság is ajánlja.

Ne fordítsuk, hanem tanuljuk és tanítsuk a bibliát, úgy, ahogy azt Isten Mózes által az ő népének adta!

Dr. Lóvy Ferenc

m.-vásárhelyi főrabbi.

AZ ISKOLAI IDÉNYRE a vidéken lakó izraelita szülők, ha gyermeküket a fővárosban jól akarják elhelyezni, úgy forduljanak VIRÁG GYULÁHOZ, ahol szigorúan rituális elsőrangú ellátás, gondos felügyelet és kitűnő nevelésben részesülhet három, vagy négy fiugyermek. Az összes középiskolák és a Zeneakadémia közelében. — A legjobb referenciák. Cím: Virág Gyula, Budapest, VI. Ó-utca 42. II. emelet.

Dr. Jakobi Béla:

Emlékezés Baracs Marcelról

A nagy emberek elmulása alapján rendíti meg a társadalmat. Ők a társadalom pillérei, s ha egy ilyen terebélyes, nagy koronával ékeskedő törzs kidől, nemcsak a pillér omlik össze, hanem meginognak széles körben azok az alakulások és intézmények is, amelyek a törzsnek növedékei és abban vetik meg gyökerüket. Az elmulás fájdalmat és veszteséget, a pótlás gondot okoz.

Egy ilyen nagy ember és kimagasló egyéniség volt dr. Baracs Marcel, aki már ifjúságától kezdve vezető szerepre volt hivatva és aki az ebbeli hozzáfűzött várakozásokat a legnagyobb mértékben betöltötte. Igazi vezéri elhivatottság volt benne, aki az összességen keresztül ragadta meg az egyes embert és nem az egyes embereken keresztül teremtette meg azt a nagy tábort, amely célul és mintaképül az ő egyéniségét és az ő eszmevilágát tekintette a követésre méltó útnak és amely az ő nagy életcéljai elérésében látja intézményesen felépülni az erős polgári társadalmat. Nem ő igyekezett annak vezetője lenni, hanem őt állította oda a nagy társadalom és követelte tőle az irányítást és az ezzel járó köteleességek teljesítését.

Baracs Marcel vezetett a társadalom szerteágazó kötelezettségeinek különböző harcos mezőin. Vezetett elsősorban ügyvédi téren és a jogászvilágban, kirívó helyet foglalt el képviselősége alatt a parlamentben, több, mint 30 éven át a fővárosi politikában, elnöke volt 15 évig a Lipótvárosi Kaszinónak és irányító szerepet vitt a felekezeti életben. Ha viszagondolok arra, hogy hány helyen várt reá a köteleességteljesítés munkája, akkor látom csak, hogy mily nagy a mi veszteségünk. Minél nehezebb a pótlás, annál nagyobb a veszteség és sajnós a világ rendje mindig azt mutatta, hogy a veszteséget akkor érezzük legjobban, amikor a pótlás súlyos feladatai hárulnak reánk.

Baracs Marcel egyéniségét, termelőerejét és képességét, a belőle kiáradott és alkotói hivatásra született szellemi kincseit és előkelő megjelenését megrajzolni igen nehéz és én tisztában voltam ezzel már akkor is, amikor ezen lap részéről eme kitüntető megbízást nyertem. Baracs Marcelról képet írni nehéz, mert megbénítja munkámat mindig az a tudat, hogy ha kiterjeszkedem is gondolatvilágomban az ő szerteágazó képességeire, még mindig hiányozni fog valami, ami a kép hűségének teljességéhez tartozik. A festőnek könnyebb a helyzete, mert a nüanszokban eltérő megszámlálhatatlan színárnyalatokhoz könnyebben megadja a lehetőséget az ecset, mint minden jellemvonásának lefestésére az én egyszerű tollam.

Baracs Marcel a közéletnek bátor, néha túlmerész, de mindig céltudatos harcosa volt. Tetteiben és elhatározásában kemény és akadályt nem ismerő, de belsejében meleg és aki őt igazán ismerte, mindig meggyőződött szívjóságáról és jóságos lelkületéről. Az alkotó egyéniségnek egyik legfontosabb kelléke az erély, amely azonban nála csak külső ténykedéseiben nyilvánult meg és csak mint az alkotás tényezője jelentkezett.

Fanatikus volt a jognak és önzetlen harcosa az igazságnak. Bátor és szókimondó volt, az igazság küzdelmében, nem ismert mellétekintetet és megalakuvást, mert egyéniségének kifejllettségében énjévé vált az igazság utáni harc és lelke sohasem tudott megnyugodni bármely vonatkozásban is az igazságatlansággal szemben.

Nagy műveltsége, olvasottsága és a szociális tudományok iránti különös érzelke praedestinálta őt a társadalom vezetésére és igazán boldog csak akkor volt, ha a köz részére sikereket tudott érvényesíteni.

Bensőleg büszke és öntudatos volt, de

ezt legfeljebb felfelé érvenyesítette, lefelé nem éreztette soha. Kitüntetés semmilyen formában soha nem fogadott el, mert a legmagasabb kitüntetésének tekintette a polgároktól nyert megbecsülést és a barátok tiszteletét.

Mint ügyvéd és jogász a legelső között vezetett. Teménytelenül dolgozott, úgy az elméleti, mint a gyakorlati jog körében és az ügyvédi és jogászi közületekben mélyreható munkát fejtett ki. Bámulatossá jog- és igazságérzettel rendelkezett és a jogi tanácsadás terén megkapóak voltak a széleskörű tudásán felépített és az ügy minden részletére kiterjedő, minden oldalról megvilágított alapos és messzelátó elaboratumai. Mint debatter híres volt gyors, talpraesett és szellemes vitázó tehetségéről. Szónoki sikerei pedig eseményszámba mentek emelkedett tartalmuk és a forma tökélye tekintetében egyaránt.

Maradandó emléket hagyott maga után az ellenforradalom harcosainak védelmében is a vérbíróság előtt. Annyira élt benne az igazság biztos tudata és az annak kiharcolására irányuló megfélemlíthetetlen harci készség és vágakozás, hogy a vér megfagyott ereinkben, amidőn a forradalmi törvényszék előtt védenecének érdekében harsány hangon kiáltotta oda, hogy

igazságos ítéletet vár, melyben
nem a hatalom joga, hanem a
jogok hatalma érvényesülhet
csupán.

És sikerét ennek a bátorságának köszönhette.

A zsidóság egyik legnagyobb vezérét vesztette el benne és bár nem vett soha közvetlen részt a felekezeti élet vezetésében, minden lényeges és bonyolult kérdésben igénybevétték tanácsát. Pietas-szal őrizte családja tradícióját, büszke volt nemes őseitől származó családjára és szerette hitét és felekezetét.

Jellegzetes tulajdonsága volt még, hogy lelke nyugtalansága és forró vére hajította és siettette minden munkájában. Talán egy belső érzése is sugallta, hogy

sietnie kell, mert a Mindenható rövidre szabta az ő idejét és sokat kell végeznie.

Végzett is sokat és maradandót, de nekünk az ő élete nagyon rövid volt és túlkorán hagyott itt bennünket. Az emléke hosszú lesz!

A VAC UJ HELYISÉGEI. A Vivó és Athlétikai Club központi titkársága új helyiségbe költözött. A Wesselényi utca 44 szám alatti izr. polgári iskola épületébe, ahol hivatalos óráit augusztus hónapban d. e. 9— $\frac{1}{2}$ 1-ig, szeptember 1-től 7— $\frac{1}{2}$ 9-ig tartja meg. Telefon: 41—6—58.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG előjárósága elhatározta, hogy imahelyiségek berendezésére az ezidei főünnepekre egyáltalán senkinek sem ad engedélyt, mivel a hitközségi templomok és imahe-lyiségek férőhelyeinek gyarapodása a pótimaházakat teljesen feleslegessé teszi. Óva inti tehát a hitfeleket attól, hogy magánvállalkozók által, akár kibérelt helyiségekben, akár lakásokban létesített ilyen imaházakban üléseket béreljenek, minthogy azoknak működése hatóságilag is tilos.

AZ IZR. SZÜNIDEI GYERMEKTELEP EGYESÜLET augusztus 21-én balatonboglári és diósjenői telepén néhai Blücher József, az egyesület alapítója halálának napjának évfordulója alkalmából, az üdülő gyermekek közreműködésével, emlékünnepeket rendezett, nagyszámú pártfogóinak, a helyi hatóságok és hitközségek képviselőinek jelenlétében. Az egyesület igazgatósága részéről a diósjenői ünnepélyen jelen voltak Deutsch Vilmos és Lunzer Pál elnökhelyettesek, dr. Berényi Sándor, Fejér Gyula és Wiener Mór társelnökök, Reisz Dávid biz. elnök, Galambos Jenő ügyv. igazgató és a hölgy választmány tagjai. Diósjenőn dr. Groszmann Zsigmond pesti rabbi szívhez szóló beszéddel adózott a megboldogult emlékének, az egyházi szertartást pedig Abrahamsohn Manó pesti főkántor végezte. Balatonbogláron Bráver Lázár rabbi helyettes magasszárnyalású emlékbeszédet tartott és az egyházi szertartást is ő végezte.

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvasom

Egy csaknem százéves évkönyvet lapozgatok és megállapítom, hogy a régi neolog rabbik végtelen sokat dolgoztak és sohasem panaszolták a munkát. — A modern zsidóság első komoly teológusa Ábrahám Geiger volt. Konzervatív körök őt gyűlölték a legjobban, mert veszedelmes munkásságot fejtett ki, de azért figyelemmel olvasták írásait, különösen híres és sokat ócsárolt „Urschrift”-jét. Viszont híveinek nagy tábora körülrajongta tehetségét annak, aki lelkészi teendői mellett még világhírű tudományos munkákat is írt. Aláfestésül a következő statisztikai adatoknak, meg kell említeni, hogy Geiger 1840—41-ben egy nagy harc középpontjában állott, melyet ellene indítottak a boroszlói konzervatív körök és azok élén Tiktin, a hitközség főrabbija állt. Tiktin súlyos ellenfél volt, keménykötésű, harcias természet, nagy tudású tekintély, akit a hivatalos körök támogattak, mert elleneztek bármily irányu reformot. Tiktinnek még az udvarnál is nagy összeköttetései voltak, úgyhogy ezen háborúság Geigernél kisebb kaliberű embert testileg és szellemileg teljesen felemésztett volna. Ezen háborus évekre vonatkozik a következő statisztika, mely szerint Geiger 1840-ben 39 prédikációt és 19 Perek magyarázatot tartott, — 1841-ben 52 prédikációt és 15 Perek magyarázatot. Természetesen, alkalmi beszédek (temetések, esketések, bármicvó és avatások) ezek között nem szerepelnek. Hogy az akkori idők rabbija hittanár volt az iskolában, ezt fel sem kell említeni. De Geiger ezenkívül lapot alapított és szerkesztett, tudományos levelezéseket folytatott az akkori kor

nagyjaival és emellett minden esztendőben egy-egy jelentős tudományos munkája készült el. — Hátrahagyott naplójában minden csekélységet gondosan feljegyzett, de sehol nem tesz említést arról, hogy valaha is sok dolga lett volna.

Olvasom

Dr. Silberfeld Jakab Békéscsaba tudós főrabbija értékes és megbecsülendő munkát írt „A zsidó vallásbölcészlet története” címmel. A könyvre és felesleges előszavára még visszatérünk, itt csak idézzük a szerző egyik érdekes remiszcenciáját. Goldziher Ignác, a rabbiszeminárium katedráján előadta, hogy az ő házi szabója milyen kitünően értette meg Kant híres „Ding an sich”-teóriáját. A derék szabómester hazahozta Goldzihernek az általa megrendelt kabátot próbára. A kabát túl hosszú és mellben igen szűk volt, de a kifogásoló kritikát az akkori Mangold Kolos Béla érzékenykedve és indignálódva a következő szavakkal utasította vissza: „Herr Professor, der Rock an sich ist tadellos”.

Olvasom

Dr. Fleisch Armin Mohács tudós főrabbija hosszabb levélben foglalkozik a „Szombat” legutóbbi vezércikkével. Örömmel regisztrálja Biedl Samu gerinces fellépését és tőle várja a további eredményes kezdeményezést. Rámutat arra, hogy Magyarország a gravaminális politika őshazája. A magyarok évszázadokon keresztül nem tettek egyebet, mint hangoztatták gravamenjeiket a ger-

részben is fogantatja lesz, bizonyj-
ték amellelt, hogy a Tóra népe még
most is pallja : Nemcsak kenyeren
él az ember, hanem az Ur igéjén.

Nem olvasom

A Szombat legutóbbi számában szó
volt az ifjúsági rabbi kérdéséről. Egy
jelenleg is működő pesti rabbi azt mond-
ta nekem ezzel kapcsolatban, hogy az if-
júsági rabbi állásának kreatása fontos,
de úgy kell megcsinálni, hogy az illető
ne tekintse és ne tekinthesse ugrodész-
kanak állását, azaz: semmiféle díjazott
funkciókat nem vehet és így mintegy
személyében is képviselni fogja a tiszta
ideesztikus telekmiszis működést.

Nem olvasom?

A cionista mozgalom két legéro-
sebb támasza, az orosz és a német
zsidóság volt. A háborúelőtti Orosz-
ország adta a nacionalista érzelmi
tömegeket, a héber nyelvű irókat,
a háborúutáni Németország cionis-
ta zsidósága kifejlesztte az ideo-
logiát.

A most összeülő prágai 18. cion-
ista konferenciáról éppen ez a két
rész fog hiányozni. Igazán nem
tündökölnék távolléttükkel. De a
mozgalom ereje mellett bizonyít,
hogy nélkülük is megij már minden.

Nem olvasom

A gödöllői dzsemborin bizonyára részt-
vet sok külföldi zsidó cserkész is. Néze-
tem szerint, a hazai cserkészcsapatok ve-
zetőinek most igen jó alkalmuk nyílt
a külföldi zsidó ifjúság lelkebe való be-
pillantásra. Az erről szóló — becsületes!
— beszámoló igen érdekes volna, mert
elönthetné a kérdést, hogy mit értünk
„zsidó cserkészek” alatt. Általános cser-
készcsoportha fel nem vett zsidó fiúk
formációját? Avagy oly cserkészek cso-
portját, akik zsidó erényekre akarják
nevelni magukat.

Ezen manizáló törekvésekkel szemben. Ezen
politikának köszönhetjük, hogy ma ismét
önálló, független országot alkotunk. A
zsidó felekezetek is ezen a csapáson
kell haladnia, amíg jogaink az egész vo-
nalon nem erényesülnek.

Olvasom

A belgrádi zsidó hitközség érde-
kes kísérletre határozta el magát,
hogy megakadályozza a zsidóknak
a városokba való tödülését s az in-
tellektuális pályákról a földművelés
felé terelje a zsidó fiatalaságot. Dél-
Szerbiában a kormány által ren-
delkezésre bocsátott területen zsidó
földművelésköloniát alapítanak, ame-
lyen ötven zsidó családot telepít-
nek le. Ellátják őket haszonállatok-
kal és mezőgazdasági gépekkel is
s vezetésükre egy gazdasági szak-
értőt adnak melléjük.

Olvasom

A budapesti orthodox hitközség elől-
járósága és rabbisága erélyes feszültsé-
intézet tagjaihoz, bizonyos benső ritua-
litási ügyekben. A feszültséket újrasz-
ján is terjesztették. Amiről szó van, az
bizony nem a kimondott nyilvánosság
elé való, ezt zárt levélben kell közölni az
illetőkkel, vagy az összes hitközségi ta-
gokkal. Hiszen a talmudi decizionál is
előfordul, hogy helyes döntés esetén is
hozzáfűzik: v' en m' farszimin — nem
alkalmas nyilvános közlésre.

Olvasom

M a g n e s, a jeruzsálemi héber
egyetem kancellárja felhívást bo-
csátott ki a nemzetországi esemé-
nyekkel kapcsolatban és a számkö-
vetelt zsidó tudósok működésének
lehetővé tételére egy héber tudó-
mányos akadémia felállítását szor-
galmazza a héber egyetemmel kap-
csolatban. Ha e felhívásnak csak

SZOMBAT

Olvasom

Spanyolországban a napokban felle-

dezek egy úgynevezett „vampir-szektá”, amelynek tagjai valóságos vallásos fanatizmussal használják különféle betegségek ellen — megölt gyermekek véréi. Aki valamikor elvasa a híres német evangélikus theológus, Hermann Strack (szegény, mi lehetne most belőle a mai Németországban) a zsidó vérvád elleni könyvét: Das Blut im Aberglauben. — annak az ilyen szekta nem újság. Természetesen az ilyen szekta létezését nem lehet józan észszel semmiféle vallásközösség főváására írni. Strack bebizonyította, hogy ilyen titkos szektát mindenütt lehet kimutatni, csak — éppen a zsidóságban nem.

Nem Olvasom

Ziegler karlsbadi főrabbi, aki az internationalis furdoközönység előt ismét volt közvetlen és lebilincselően érdekes beszédeiről, lemondott állásáról és nyugalmába ment, pedig 70 és egynehány éve ellenére még egészen aktív mindentekintében. A lemondás előzménye az volt, hogy dr. Ziegler a hitlerizmus első rohamai idejében különös beszédet mondott. Azt fejtegette, hogy a német zsidók tiloznaak serehmeikkél. E beállítással, amelyet a későbbi napok szomorúan megéleltek, a hitközségi előjáráság nem engedte a szószékre, amire Ziegler nyugalmába vonult. A dolog elméletési módja úgy a rabbi részéről, mint a hitközség részéről oly fegyelmezett, hogy nálunk — nem is tudjuk elképzelni.

nivalót találtak a zsidó életben, — míg az eddig csak névleges zsidó emigránsok csak dicserni tudnak. Ez hitközségi viszonylatba áttéve azt jelenti: a kritika sokszor a szerlelet és a hozzáértést jelenti, a dicseret néha vagy a hozzá nem értés, vagy az előkelő idegenszerűség jele.

Olvasom

A hitközségi tisztviselő tudjon héberül. Nagyváradon az orth. hitközség kebelében aldatlan testvérharc dúl, melyet innen a távolból meg sem lehet érteni. Olyan jámbor, békes hajlamu emberék, mint a 80 éves Kohn Dávid és Fuchs főrabbi állanak a vihar közepontjában. Nehezen lehet elképzelni, hogy mi lehet emögött. Volt ennek a háborúságnak egy tragikomikus mellékhatása is. Az ortani hitközségi ügyész egy héber kifejezést helytelenül fordított pontmán nyelve, minnek csekély híjján az volt a következménye, hogy a román kultuszminiszter feloszlatta az orth. központi iródat és kormánybiztost nevezett ki az élére. Közben kiderült a félreértés és elmaradtak a kellemlen következmények. De az a tanulság is megmaradt, hogy egy hitközségi ügyész tudjon héberül.

PÁPAI MÁRTON 1882-1933

A budapesti felekezeti élet nagyérdemű, sikeres működést kifejtett és sui generis eredeti egyéniségét vesztette el dr. Pápai Márton, a budapesti orthodox hitközség titkárának elhunytával. A zömök, csendes mosolyu, okos tekintetű pirosposzsgás kis emberből nem is látszott ki az az ötletes gyakorlatiasság, az a nagy koncepció, amellyel a budapesti orthodox hitközség gazdasági alapjait megszilárdította s kiépítette. Működésének alapeszméje abból a meggyőződésből fakadt, hogy a mai időben a hitközség vállaláserkölesi feladatainak nem tud eleget tenni, intézményeit nem bírja fenntartani **állandó, előre kiszámítható jövedelem nélkül**, amely jövedelmek előteremtésében ki kell használni a hitközségeknek az államhatalom által nyújtott monopolisztikus kiváltságait, amilyenek a rituális hus, a macosz, stb. szolgáltatása. Keresztülvitte tehát, hogy a hitközség saját kezelésbe vette az összes kóser mézszárszékeket, ami részben sértette az egyéni érdekeket, de szükséges operáció volt az orthodox hitközség érdekében. Az orthodox rituálitás következtében a húsfogyasztásból eredő adó a legjobban fogható meg és így anyagi alapot nyújt a hitközségi költségvetés egyensúlyára. Antiszociális dolog ugyan a hitközséget a fogyasztási adó, a gabella bázisára helyezni, de az orthodox hívő, a tradícióktól áthatva, nem is érzi annak antiszociális voltát, hogy ő szegény ember létére tulajdonképpen többlet járul hozzá a terhekhez, mint a kisebb húsfogyasztó gazdag. Mindezek a kérdések intenzíven foglalkoztatták az elhunyt dr. Pápai Mártont, hisz tudta, hogy egy fővárosi, intézményeket fenntartó, nívót tartani akaró orthodox hitközségről van szó, amely vallási tekintetben teljesen konzervatív lehet, de pénzügyi és gazdasági gesztió szempontjából teljesen modernnek kell

lennie. Ezt az átszervezést, amelyet a budapesti orthodox hitközség a legutóbbi három évtizedes, — az imaegyesületszerű kis kehillát egy tekintélyes hitközséggé átváltoztató fejlődés szükségessé tette — ügyesen, hozzáértően, szakszerűen végezte. Modernizálta a hitközségi források forrásait (macosz, tollfosztás, tej), kimondott orthodox jellegű intézmények (mikva) anyagi eszközei előteremtésében fáradozott, hitközsége érdekében kész volt az intransigensek által aggodalommal nézett pesti neológiával való kasrusz-unifikációra — szóval: teljes erővel munkálkodott azon a poszton, ahová a sors állította. A nagy pesti hitközség ágyuparkjához képest kisebb méretű hitközségi gépfegyver osztagját odaadón és sikeresen kormányozta. Nem esoda, hogy elnöke, **óbudai Freudiger Ábrahám** bizalmát teljes mértékben bírta, mert a bismarcki jellemzés teljesen ráillett: „Ein treuer Diener seines Herrn.“

Azt mondtuk, hogy „sui generis“ eredeti egyéniség volt. Az értendő alatta, hogy különbözött a 80-as, 90-es évek orthodox intellektuell-alkalmazottaktól, akiknek az orthodox alkalmaztatásuk csak pénzkeresés volt, gondolkodásukban teljesen távol állottak az orthodoxiától. Dr. Pápai Márton lelkileg is teljesen egybeforrott doktori diplomája dacára az orthodoxia törekvéseivel, ami egyébiránt családi tradíció is volt nála — nagyapja: Fischer Gottlieb az első székesfehérvári orthodox rabbi volt.

Mindezt átérezte az egész orthodox hitközség és oly temetést rendeztek neki, a rabbi-szónokok oly bensőséggel beszéltek felette, mintha valamilyen talmud-chacham és chaszid emberről lenne szó. A budapesti orthodoxia érzi, hogy igen nagy veszteséget szenvedett dr. Pápai Márton elhunytával.

Házam eladása folytán! Költözködésig sirkóraktáramból minden elfogadható árért árusítok

(még viszonteladóknak is)

Löwy József Budán, II., Fő ucca 88. Pálffy-tér mellett. — — — Telefon: 51-5-81

HÍRLEK

HÁZASSÁG. Előkelő, fényes esküvő színhelye volt július hó 20-án, vasárnap délben, 12 órakor a Dohány uccai templom. Akkor esküdött egymásnak örök hűséget *Herczeg László, Herczeg Sándornak*, a Páva uccai templomkörzeti alelnökének fia és *Renner Kató*, az ismert belvárosi nagykereskedő leánya. A templomot zsufolásig megtöltötte az előkelő közönség, akiknek soraiban ott láttuk Kramer Miksát, a Chevra elnökét, a hitközség részéről Nagy Andor, Wertheimer Adolf és dr. Zahler Emil előljárókat, Eppler Sándor főtitkárt, stb. Az esketési szertartást Grosszmann Zsigmond főrabbi és Ábrahámsohn Manó végezték. Az esküvő után a Lukács-cukrászdában keresték fel az ifju párt jóbarátaik és ismerőseik, ahol a Páva uccai templomkörzet és a VIII-IX. ker. Izr. Nőegylet is testületileg képviseltette magát. Itt az ünnepelelt párt elsősorban dr. Zahler Emil előljáró üdvözölte, kiemelve az örömszülők érdemeit és példaképpen állítva oda az örömapát, akinek a Páva uccai templom építése körül olv nagy érdemei vannak. Meghatott szavakkal emlékezett meg a megdicsőült nagyasszonyról, *Herczeg Sándornéról*, aki a VIII-IX. ker. Nőegyletnek volt alapítója és mind haláláig igen agilis és jótékony munkatársa és kérte a fiatal asszonyt, hogy mindenkor az ő nyomdokait kövesse. Ezután dr. Farkas József, a Páva uccai templomkörzet rabbija áldotta meg

az ifju párt, a tőle megszokott kedves közvetlenséggel.

ELJEGYZÉS. Dr. Frisch Ármin kultusztanár leányát, Annet eljegyezte Dusehnitz Mihály, a Nógrád-Jobbágyi Kőbányák rt. főmérnöke.

MEINL GYULA, A VILÁGHÍRŰ MEINL-CÉG FŐNÖKE TISZTELETBELI DÁN FŐKONZUL. A Neue Freie Presse legutóbbi számában olvassuk, hogy Meinl Gyula kereskedelmi tanácsost, a világhírű Meinl-cég főnökét tiszteletbeli dán főkonzullá választották. A Neue Freie Presse ez alkalommal méltatja azokat a nagy érdemeket, amelyeket a Meinl-cég főnöke a középeurópai kereskedelmi élet felvirágoztatása körül szerzett és egyben kiemeli, hogy ez a világcég mindig a különböző politikai felfogások fölött állott és politikai pártatlanságát a különböző és gyakran erőszakos középeurópai politikai rendszerváltozások dacára is megtartotta. A Neue Freie Presse Közép-Európa egyik legkomolyabb, legmegbízhatóbb, legrégebb liberális orgánuma és azáltal, hogy ez a komoly és régi világ-lap szögezte le a Meinl-cég politikamentességét, minden bizonnyal meg fognak szünni azok a rosszindulatú hiresztelések, melyek a Meinl-céget antiszemizmussal vádolták és amelyeket bizonyos idő óta a világhírű céggel konkurrálni akaró ellencégek lansziroztak.

A PRÁGAI CIONISTA KONGRESSZUS legnagyobb szenzációja, hogy eddig kizárólag héberül folyt a tanácskozás. Érdekes jelenet volt az „általános” cionisták pártkonferenciáján, amikor Dr. Schwarzbart krakkói ügyvéd, a szövetség elnöke németül akarta az ülést megnyitni. Heves tiltakozás fogadta első szavait. Dr. Schwarzbart nem tud héberül beszélni és hiába mentegetődzött, saját pártja nem engedte szóhoz. Végül is kénytelen volt lemenni a pódiumról és átadni az elnöklést dr. Mossinsonnak, a tel-avivi gimnázium igazgatójának, aki azután héberül vezette le az ülést.

Dr. CSERGŐ HUGÓ GYÁSZJA. Vasárnap délelőtt helyezték örök nyugalomba Csergő Gyulát, a csütörtökön rövid betegség után elhunyt Angol-Magyar Bank főtisztviselőjét. Felesége, szül. Szekeres Irén és édesanyján, özv. Hönig Vilmosnén kívül Hönig Antal, Dr. Hönig Izsó és dr. Csergő Hugó fivérüket vették el benne. Számos barátja, ismerőse és tisztelője kísérté el utolsó útjára az elhunytat. A gyászszertartáson Hevesi Ferenc funkcionált, a Dohány uccai templomi énekkar kíséretében. A hitközség képviselőjében ottlátuk Stern Samu elnököt, Zahler Emil előljárót és Epper Sándor főtitkárt. Az Angol-Magyar Bank tisztviselői testületileg jelentek meg Fényes Artur igazgató vezetésével. A sirnál Dallos Rezső kormányfőtanácsos búcsúztatta a kollégák nevében.

A ROMBACH UCCAI templomban vendégkantor szerepelt oly általános sikerrel, hogy szerződésére biztosra vehető.

A MAKKABI EGYESÜLET HATVANBAN buzgó és eredményes munkát végez. Dr. Fodor Lajos kezdeményezésére és irányítása mellett közmegegyezésre össze tudják egyeztetni a cionista eszméket a hazafias szellemmel. Kívánatos volna, ha országszerte a Makkabi Egyesületeknél a hatvani csoport munkája mintául szolgálna. Az egyesület elnökei: Rosenberg Ferenc és Winkler Endre, a vezetőség tagjai: Gang Lajos, Schwarz László, Wetzler Imre és Lőrinci Pál.

MAGYAR ZSIDÓ TORNÁSZOK PRÁGÁBAN. A prágai cionista kongresszus hetében tartja meg a Makkábi Zsidó Világszövetség a Makkábiádot, amelyre minden országból igen nagyszámú résztvevő jelentkezett. Magyarországról a VAC világhírű tornászcsapata jön le, amelynek keretében Sá r k á n y és T a u b e r, a híres tornászok is bemutatkoznak a kongresszus vendégeinek. — A fiatal Tauber az ismert Tauber Áron nevelt fia.

BENES TESTVÉREK vegyészeti gyár újból gyártja a világhíres békebeli PYRAM-PASZTÁT. Minden szaküzletben beszerezhető.

F. FÜRTH MARGIT: KERESZTUTON a „mult és jövő keresztútján“, az élet novelláinak hősnői a keresztuton állnak,

a „Mult és Jövő keresztútján“, az élet megváltozott strukturájában nem számíthatnak arra, hogy eltartottak legyenek, de abban, hogy az új útra lépjenek, sok minden — adottságok, szervezet stb. — állítja meg őket. Milyen lesz hát a jövő zsidóasszonya?

Ez F. Fürth Margitnak, az írónak a problémafelvetése, de novelláiban talán nem is ez a kérdésvetés a fontos. Hiszen probléma volt-e a régi zsidó női típusnak, nagyanyáink típusának, hogy az üzletbe, az életbe belevessék magukat? A férj „ült és tanult“, az asszony pedig vezette az üzletet, tárgyalt a felekkel és — szigorú rendet tartott az inasok és segédek között. Özv. Fülöp Vilmosné és Frey Flóra tehát csak vérség szerinti lezármazottai nagyanyáiknak, a különbség csupán annyi, hogy ők nem azért dolgoznak és vezetnek üzletet, mert a férj „tanul“, hanem azért, mert a férj meghalt vagy elborult elmével fekszik a betegágyon.

Pap Ica esete már más beszámítás alá esik. A modernül nevelt papleány problémája, lelki életének rajza új téma az irodalomban. Asszimiláns légkörben nevekedve, az atyai papi házban sem lelkéből lelkedzett az ő zsidósága és idegen marad neki a derék, tudós és költő rabbiférje oldalán is. Ez a női alak, beledobva és megforgatva az új társadalmi áramlatok forgatagában, új az irodalomban és éppen újszerűségénél és a téma zsúfoltságánál fogva nem rapszódikusan tovalejtő, úgyszólván balladaszerűen felvázolt novellát, hanem teljes regényt érdemelt volna.

Rapszódikusan tovalejtő . . . Ez a jelző nagyon ráillik F. Fürth Margit stílusára. Sok, nagyon sok új mondanivalója van, nem utánérzésből veszi a témát, hanem a nyitott szemmel látott, témazsúfolt életből, ömlik is írógépe bilentyüi alól a közölnivaló — és így történik, hogy, mint, mikor valaki hamar akar sokat elmondani, néha fontos dolgokat, melyek mellett érdemes volna tovább időzni, kissé tulságosan gyorsan intéz el.

F. Fürth Margitnak nyílt a szeme az új zsidó témák meglátásában, stílusa friss, újszerű, egyéni. Ez a kötete határozott fejlődést jelent írói ouvre-jében. (Az *anya* című történet remekbekészült gyöngyszem) és minden jel megvan benne, egy szépen fejlődő írói tehetség további felívelésére. **Dr. Molnár Ernő.**

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-09.